

Calluna

33(1) 2016

Calluna

Utgiven i samarbete mellan

VÄSTERGÖTLANDS BOTANISKA FÖRENING och
BOTANISKA FÖRENINGEN I GÖTEBORG

Redaktör: Birgitta Herloff Ansvarig utgivare: Gösta Börjeson

Redaktionskommitté: Eva Andersson, Evastina Blomgren, Michael Johansson, Erik Ljungstrand

ÅRG. 33 2016 NR 1

ISSN 2000-2335

VÄSTERGÖTLANDS BOTANISKA FÖRENING

Plusgiro: 482 38 80-2

Årsavgift: 150 kr

Adress: c/o Studieförbundet Sjuhärad

Yxhammarsgatan 8-10

503 31 Borås

Hemsida: <http://vbotaniskaforening.se>

E-post: info@vbotaniskaforening.se

STYRELSE:

Ordf: **Gösta Börjeson**

Dammgatan 10

566 32 Habo

036-40611 / 0705-957096

gosta.borjeson@telia.com

V ordf: **Lennart Sundh, SUNDH MILJÖ**

Odengatan 24

521 43 Falköping

0709-667959 hem: 0515-16759

sundh.miljo@telia.com

Sekr: **Ulla-Britt Andersson**

Tingvallavägen 3

461 32 Trollhättan

0706-459333

carin.u-b.andersson@telia.com

Kassör: **Olof Janson**

Kårtorp 1

533 97 Götene

0511-53026, 53016 / 0705-690386

Övriga: **Michael Johansson**

Bodagatan 27

507 42 Borås

0704-552247 / 0723-184581

ambrosia20@live.se

Pontus Johansson

Varvhult Lilla Björket

504 91 Sandhult

0700-987182 pontus.e.johansson@hotmail.se

Peter Laudon

Ryttaregårdsv. 14

532 73 Varnhem

0511-60586 / 0706-520911

peterlaudon@telia.com

Erik Ljungstrand

Järkholmsvägen, pl 614

436 56 Hovås

0708-559628

Enar Sahlin

Box 3

438 05 Hindås

0301-10848 / 0706-604919

enar.sahlin@telia.com

Rapportmottagare: Lennart Sundh

Floraväktarsamordnare: Michael Johansson, Enar Sahlin

Exkursionskommitté: Peter Laudon, Erik Ljungstrand

Hemsidesansvarig: Lennart Sundh

Botanik i Väst-ansvarig: Lennart Sundh

BOTANISKA FÖRENINGEN I GÖTEBORG

Plusgiro: 52 41 55-9

Årsavgift: 150 kr

Adress: Botanhuset

Box 461

405 30 Göteborg

Hemsida: <http://www.bfig.se>

E-post:

STYRELSE:

Ordf: **Aimon Niklasson**

Trolltjärn 18

436 40 Askim

031-261378 / 0736-254461

aimon@bahnhof.se

V ordf: **Staffan Wall**

Gibraltargatan 44

412 58 Göteborg

031-160560 / 0766-346240

wall@chem.gu.se

Sekr: **Erik Ljungstrand** (se vänsterspalten)

V sekr: **Kenneth Bergerson**

Karduansmakareg. 26

415 07 Göteborg

031-266637 / 0707-872415

kennethbergerson@gmail.com

Kassör: **Sören Svensson**

Båtsman Grås g. 11

422 57 Hisings Backa

031-523865 / 0703-222403

soren.svensson@mbox303.tele2.se

Övriga: **Ragnhild Crawford**

Önneröd 150

442 72 Kärna

0303-226123 / 0730-228517

ragnhild.neil.crawford@gmail.com

Claes Gustafsson

Storesandsvägen 7

430 82 Donsö

0703-210641 claes.gustafsson@bioenv.gu.se

Mats Havström

Styrsö Tångenväg 39

430 84 Styrsö

0702-775190 mats@havstrom.se

Enar Sahlin (se vänsterspalten)

Börje Wernersson

Heljeredes Byväg 13

428 36 Källered

0737-255678 borje.wernersson@gmail.com

Floraväktarsamordnare: Michael Johansson, Enar Sahlin

Exkursionskommitté: Erik Ljungstrand, Eva Andersson,

Kenneth Bergerson, Aron Hansson

Eftersitskommitté: Stina Andersson, Eva Falk, Eva van

Odijk

Hemsidesansvarig: Aimon Niklasson

Botanik i Väst-ansvarig: Börje Wernersson

Ordföranden i VBF har ordet

Gösta Börjeson

Dammgatan 10, 566 32 Habo. gosta.borjeson@telia.com

Botanikvänner!

Med snö och kyla utanför fönstret känns det långt till växtsäsongen. Ändå är vår planering inför den i full gång. När man ser på sälgens och hasselns knoppar förstår man att det är fler som planerar för samma sak. Se Alf Henriksons dikt på nästa sida!

Närmast för dörren står årsmötet. Jag rekommenderar ett besök – vi bjuder er på en god lunch och ni får tillfälle att se våra nya, fina lokaler hos Studieförbundet i Borås. Dessutom har vi bjudit in naturfotografen Ola Högberg som visar bilder från sina besök vid bergen i Västergötland. Har ni sett hans nya bok ”Kring Västergötlands berg” så förstår ni vad som väntar. Vi kommer också att lämna en utförlig rapport om läget för vår utflyktsguide som nu går in i ett avgörande skede. Fortfarande finns möjlighet att lämna synpunkter. Vi satsar på att få den klar till slutet av året med en planerad utgivning våren därpå. Just nu arbetar vi med att få finansieringen av arbetet klar. Vi hoppas att den sedan kan bidra till att höja intresset för floran i vårt landskap och ge tips om var man finner de mest intressanta lokalerna.

Utanför det vanliga programmet upptar floraväxteriet en stor plats i verksamheten. För att göra det mer effektivt planerar vi nya träffar med Enar och Michael för att

träna mera på Artportalen, lokalangivelser och koordinatsättning. Det kan säkert behövas.

Att exkursionsverksamheten måste stärkas är vi alla överens om. Problemet är att få verksamhet över en större del av vårt stora landskap samt att få guider till träffarna. Ett bredare engagemang är vad vi försöker hitta. De Vilda Blommornas Dag är en bra utgångspunkt i sammanhanget. Intresset kan också öka om vi försöker hjälpa till med transport till mer svårfunna platser som till exempel mossar och öar.

Om kraft och tid finns i våra föreningar har vi uppgifter som det är angeläget att ta sig an. Ett par exempel kan vara följande. Utforskandet av floran i Västergötland har långa och stolta traditioner. Många minnesvärda personer har under seklernas gång lagt ner sin själ i detta. Vi borde på olika sätt bidra till att deras verk inte glöms bort. Det är en del av vår kulturhistoria.

Floran i landskapet är under ständig förändring, det vet vi. Ibland kanske vi fokuserar väl mycket på de arter som är på väg att försvinna. Nykomlingarna och speciellt de invasiva arterna borde också kartläggas. Hur kom de till oss och vilken väg har de tagit? Hur snabb är ökningen och hur påverkar de våra inhemska arter? Det är frågor som skulle vara spännande att få besvarade.

Årsmöte med Västergötlands Botaniska Förening

Medlemmarna kallas till årsmöte lördagen den 2 april i vår nya föreningslokal på Yxhammarsgatan 8 – 10 i Borås.

Program:

- 09.30 Samling med kaffe och fralla samt visning av lokalerna
- 10.00 Årsmötesförhandlingar
- 11.30 Föreningen bjuder på lunch
- 13.00 Naturfotografen Ola Högberg visar bilder och berättar om sina besök på Västergötlands berg
- 14.00 Avslutning med kaffe

Studiecirkel (intresseanmälan)

Vi planerar en introduktionskurs i botanik under våren 2016. Först inomhus på Botanhuset i Göteborg och sedan utomhus. Cirka en gång varannan vecka.

Svar till Aimon Niklasson 0736-254461 eller aimon@bahnhof.se, gärna med uppgift om vilken dag i veckan som passar bäst.

Alf Henrikson påminner oss om att våren snart kommer.

Februarisol

Hasselns korvar är bruna och små,
sälgens kissar är tunna och grå.
Men de finns där ändå.
Tryggt väntar de på
att den vidriga vintern skall gå.

Jag gick över skaren, och skuggan var blå,
ljuset var kraftigt fast luften var rå.
Nu är veckorna få
tills vi kommer att nå
det som hasseln och videna väntar på.

Botaniska Föreningen i Göteborg

Program för perioden mars – maj 2016

Torsdag 31 mars, kl. 19: Samspelet mellan växter och insekter. *Peter Nolbrant*, som arbetar som konsult sedan 1996, har under senare år inventerat vildbin och fjärilar och kommer att berätta om det spännande och komplexa samspelet mellan växter och insekter. Många fjärilslarver lever på olika, och är ibland specialiserade på vissa, växtarter. Vildbin är en grupp som är helt beroende av blommande växter. Här finns många arter som är specialiserade på särskilda växtfamiljer eller rent av växtarter.

Torsdag 28 april, kl. 19: Årsmöte med sedvanliga årsmötesförhandlingar, inklusive val av styrelse och övriga funktionärer. Eventuella motioner till årsmötet skall ha inkommit till sekreteraren senast en månad innan detta möte.

Efter pausen berättar *Sebastian Sundberg*, växtekolog och kärlväxtansvarig på ArtDatabanken, om **nyheterna i den svenska rödlistan** som publicerades i april 2015. Kom och lyssna och lär om de olika rödlistekategorierna och kriterierna, hur bedömningarna går till samt vilka förändringar som har skett beträffande Västsveriges kärlväxter.

Torsdag 19 maj, kl. 19: Växtblindhet. Växter finns överallt omkring oss, men ändå har vi människor svårt att "se" dem. Vi ser möjligen skogen men sällan träden. Detta uppmärksammades först av två amerikanska forskare i pedagogik, Wandersee & Schussler, och de myntade begreppet "Plant Blindness" redan 1998 för att beskriva fenomenet. I kvällens föreläsning förklarar *Bente Eriksen* mer om vad växtblindhet innebär och vad som kan vara den bakomliggande orsaken till att många har ett svalt intresse för den gröna mångfalden. Hon berättar även om det didaktiska forskningsprojekt hon deltar i vid Göteborgs universitet, som syftar till att undersöka hur man kan utforma undervisning för att kurerat människors växtblindhet.

LOKAL för våra föredrag är, om inget annat anges, Botanhusets (f.d. Botaniska institutionens) föreläsningssal på Carl Skottsbergs gata 22 B i Göteborg.

Tyvärr går det inte att ställa upp husets entrédörr i samband med mötena, men någon medlem kommer att finnas i närheten av entrédörren för att släppa in dem som kommer i tid. Om du skulle råka bli försenad till ett föredrag kan du knacka på föreläsningssalens bakre fönster (gå uppför backen till vänster från entrén), så kommer det snart någon och öppnar för dig.

UTDELNING ur våra fonder "till minne av Harald Fries m.fl. medlemmar" år 2016. Botaniska Föreningen i Göteborg delar årligen ut en del av avkastningen från fonderna vi förvaltar till "botaniska undersökningar, främst avseende Västsveriges flora". Vid årets beslutstillfälle fanns det 15000 kronor tillgängliga för utdelning, men då tyvärr ingen ansökan hade kommit in inom utsatt tid lades dessa medel till fonderna. Ny anmälningsomgång följer nästa vinter.

ALLA är välkomna till föredragen härövan, vilka arrangeras av Botaniska Föreningen i Göteborg, även de som (ännu) endast är medlemmar i Västergötlands Botaniska Förening, liksom vänner och bekanta till medlemmarna. Vi samarbetar dessutom med Studieförbundet.

Botaniska Föreningen i Göteborg och Västergötlands Botaniska Förening

Exkursionsprogram för vegetationsperioden 2016 (del 1)

För exkursionerna gäller följande:

- Deltagande i exkursioner bör anmälas, om ej annat anges till Kenneth Bergerson (0707-872415). Ange vilken exkursion, namn, telefonnummer och eventuell tillgång till bil. Om du inte anmält dig minskar möjligheten att få plats i bil för vidare transport. Bilburna bör *alltid* anmäla sig, för planeringens skull, samt om möjligt infinna sig vid den första samlingsplatsen (om de är flera). Endast de som är anmälda kan informeras om sena ändringar i programmet, eller i det fall exkursionen skulle ställas in. Anmäl dig helst inte mer än en vecka i förväg – det blir så svårt att hålla reda på – och undvik att ringa under helgerna.
- Fältkädsel, inklusive stövlar, rekommenderas (om ej annat anges). Glöm ej luppen!
- Tag med matsäck (även på kvällsexkursionerna, om du så önskar).
- Samlingstiderna avser tid för avfärd, så var på plats i tillräckligt god tid innan.
- Samåk i största möjliga utsträckning. På många lokaler är parkeringsmöjligheterna mycket begränsade.
- Ersättningen till bilägaren är 18 kr per mil, vilken insamlas bland medföljande passagerare, om ej annat har överenskommit.
- Kontrollera noga kollektivtrafikens linjer och tider, då ändringar kan ha skett efter programmets tryckning. Om det visar sig att sådana har skett gäller normalt de tidsmässigt närmaste avgångarna.
- Till flertalet exkursioner är även icke medlemmar välkomna att medfölja, för att få uppleva hur trevligt vi har det, men vid begränsat deltagarantal gäller krav på medlemskap (i BFiG eller VBF) redan vid anmälan.
- Eventuella frågor ställs till Eva Andersson (031-583141), Kenneth Bergerson (se ovan), Aron Hansson (0762-109314), Erik Ljungstrand (0708-559628) eller direkt till exkursionsledarna.

Tisdag 26 april: Traditionell kvällspromenad genom den fagra **Vitsippsdalen** ledd av *Erik Ljungstrand*. Vitsipporna borde vid denna tid blomma som bäst; för övrigt bör vi kunna få se bl.a. gulsippa, hålnunneört, stor nunneört, skogsbingel, dårört, vätteros och lundvårlok i blom. Ca 2 km vandring i lätt terräng. Samling utanför växthusentrén kl. 17:30. Samarrangemang med Väst kuststiftelsen. Anmälan senast 25 april till Erik (0708-559628) – OBS! ring upp, skicka ej SMS).

Tisdag 3 maj: Kvällsutflykt till **Kallhedslunden** under ledning av *Aimon Niklasson*. Diabasgången ger förutsättningar för en rik lundflora här, nära Nordre älvs mynning. Vi kan bl.a. få se blåsippa, gullviva, lundstarr och rikligt med lundslok. Vi ser också på vanliga vårblommor! Ca 2 km vandring i lätt terräng. Om tiden medger ser vi solnedgången från Kippholmen. Samling vid Botanhuset kl. 17:00 och vid bilparkeringen strax intill busshållplatsen Kippholmen kl. 17:45. Anmälan senast 2 maj.

Söndag 8 maj: Vi besöker **Gässlösa** tillsammans med *Christer Andersson* för att möta våren och lövsprickningen i denna den skönaste tiden på året. Har våren varit bra kan vi förvänta oss en skir vårgrońska med blommande vitsippor och nyutslagna bokar. Årets första grönsångare och svartvita flugsappare bör ha anlänt från Afrika. Medtag fika och oömma skor. Det är lättgånget men kuperat och vandringen blir i ett lugnt tempo. Samling på parkeringen till reservatet kl. 10:00. Reservatet ligger efter väg 153 ca 1,5 kilometer från Rolfstorps kyrka. Kör förbi Hovgårdens golfbana på vänster sida av vägen, uppför backen så ligger reservatparkeringen på vänster sida. Samarrangemang med Hallands Botaniska Förening. Kontaktperson: Christer Andersson (0705-757143). Anmälan senast 6 maj.

Torsdag 12 maj: Kvällsutflukt i **Lärjeåns dalgång** med *Lars Erik Norbäck*. Vi besöker raviner och betesmarker kantade med mycket hassel, alm och lind. Här växer rödblåra, långsvingel och mattor av skogsbingel. Kanske hittar vi smörbollar och vårärt liksom skogsvicker och desmeknopp. Ca 3 km vandring i småkuperad terräng. Fågelsången bör vara intensiv vid denna tid. Samling utanför Blå Stället vid Angered Centrum kl. 18:00. Anmälan senast 10 maj.

Tisdag 17 maj: En kvällsvandring i **Bokedalen och Jonsereds fabriker** under ledning av *Kenneth Bergerson*. I anslutning till fabriksområdet tittar vi på fågelarv, vårskärvfrö och skavfråken, varefter vi går en tur in i Bokedalen i vacker vårskrud. Vi bör, utöver vanligare vårväxter, få se gullpudra, lundvårlök och strutbräken samt några gräsfröinkomlingar som t.ex. skogsstarr. Ca 3 km vandring i småkuperad terräng, som bitvis kan vara fuktig. Samling vid Jonsereds station kl. 17:30. Samarrangemang med Västkuststiftelsen. Anmälan senast 16 maj.

Tisdag 24 maj: Aftonvandring i **Gunnebo** under ledning av *Marie Hurtig*. Parken omkring slottet är en mycket vacker miljö och hyser därtill en rik flora med bl.a. lundstjärnblomma och gullpudra samt bland gräsfröinkomlingarna vitfryle, parkgröe och den fagra vitrapunkeln. Ca 3 km vandring i lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 17:30 och på parkeringen vid Stensjön kl. 18:00. Anmälan senast 23 maj.

Söndag 29 maj: Lavexkursion på **Hunneberg** med *Lars Arvidsson* och *Svante Hultengren*. Start sker från Botanhuset kl. 8:30. Färd till Västra Tunhems Hembygdsgård mellan Trollhättan och Hunneberg. Samling och start härifrån kl. 10:00. Vi tittar på lavfloran på de stora ekarna i odlingslandskapet. Ovanliga arter som vi förväntas få se är t.ex. gullpudrad spiklav, almlav, skuggorangelav, grå skärelav, gul dropplav och blyertsrav. I området finns även brun nållav, ekspik, sotlav och gammelekslav. Vi fortsätter därefter till Storeklev med ädellövskog i storblockig terräng. Här hoppas vi bl.a. få se blylav, örtlav, västlig njurlav, klosterlav, grynin gelélav och stor sönderfallsrav. Samarrangemang med Västkuststiftelsen. Anmälan senast 27 maj.

Tisdag 31 maj: Kvällsvandring i **Rapenskårs lövskogar** med *Pelle Dalberg* som ledare. I äldre lövskog utefter Grönån njuter vi av den rika och delvis kalkpåverkade floran. Tvåblad, vårärt, vippärt och trolldruva är några av rariteterna. Forsärla och strömslare häckar längs ån. Vi passerar kvarn- och sågruin, torpruiner, jordkällare, linbråtegröp, fornråkrar, äldre väg och litet vattenfall. 3 km vandring i delvis obanad terräng. Grova skor och fika rekommenderas. Samling kl. 18:00 vid Forsvallen, Skepplanda (hållplats Forsvallen). Anmälan senast 30 maj.

Måndag 6 juni: Försommarexkursion till **södra Halland** ledd av *Johan Grudemo*. Vi kommer att besöka några olika lokaler, t.ex. Hollandsbjär, och bland annat titta på nålginst och härginst som båda bör blomma vid denna tid. Många andra fina försommarväxter kan också utlovas. Exkursionen är en heldagsexkursion, tag därför med mycket matsäck. Stövlar behövs på vissa av lokalerna. Samling vid Botanhuset kl. 7:00 eller vid Falkenbergs järnvägsstation (personstationen längs väg 154 öster om staden) kl. 8:15. Anmälan senast 3 juni.

Torsdag 9 juni: Nybörjarexkursion till **Skansen Kronan** under ledning av *Aron Hansson*. Här finns en inte särskilt rar men ganska artrik flora. Med andra ord ett bra besöksmål för nybörjare. Ca 1 km vandring i mestadels lätt terräng, men det är många trappsteg! Samling nedanför den långa trappan i skansområdets norra del kl. 17:30. Anmälan senast 7 juni.

Lördag 11 juni: Exkursiön till **Vendelsö** med *Christer Andersson*. Vendelsö är den största ön i ögruppen Vendelsöarna som ligger strax norr om Ringhals. Ön har varit bebodd och besökt av människor i ca 2000 år, vilket många fornlämningar vittnar om. Vandringsleden är lättgången med fikapaus vid en vattensamling som kallas Näckrosdammen. Där hittar vi den ovanliga ormbunken klotgräs. Vi går över ljungräset och gräshedar med inslag av stora enar. Växter vi förväntas upptäcka är kattfot, jungfrulin och backtimjan. Av lite ovanligare arter kan nämnas dvärglin, knutört, strandbeta och etternässla. Samling i Stavder kl. 10:00 för båttransport över till Vendelsö. Hemresa ca kl. 15:00. Båttransporten med Getterösnipor kostar 140:- för vuxna och 75:- för barn. För att hitta till Stavder: från E6 svänger man mot Ringhals/Värö strax norr om Varbergstunneln och sedan direkt mot Väröbacka. Efter ca 3 km norr om Väröbacka är det skyltat mot Stavder åt väster. Samarrangemang med Hallands Botaniska Förening. Anmälan senast 9 juni till Christer Andersson 0705-757143, e-post: ch_andersson@telia.com.

Lördag 18 juni: Heldagsexkursiön till **Koön och Tjuvkils huvud** med *Roger Gahnertz* och *Kenneth Bergerson*. Vi startar vandringsleden på Koön i naturreservatet Rosenlunds vackra ädellövskog med bl.a. stor käringtand, lundbräsa, skogslök och spengelsbjörnbär men även insådda stråväxter som parkgröe, skuggsvingel och vitfryle. Därefter kör vi till Tjuvkils huvud och vandrar på huvudets nordsida med vacker utsikt mot Älgön. Arter vi hoppas få se där är äppelros, strandkål, rött oxbär och stånds. Totalt ca 6 km vandring i mestadels lätt terräng. Samling vid Botanyhuset kl. 9:00 och vid Rosenlunds reservatsparkering kl. 10:00. Anmälan senast 16 juni.

Söndag 19 juni: **DE VILDA BLOMMORNAS DAG** i Norden. Se separat program på s. 9–10.

Söndag 26 juni: Midsommarexkursiön till **Halsbäck/Björns huvud** på Tjörn ledd av *Lasse Johnson*. Området har röjts och hägnats in för betesdjur av Tjörns naturskyddsförening, vilket haft god effekt; många arter i träda har visat sig igen! På strandängarna och ängsmarkerna med utsikt över Stigfjorden får vi förhoppningsvis se växter som strandkämpar, månlåsbräken, ängsnattviol och med lite tur blommande strandvallmo. Ca 4 km vandring i delvis kuperad terräng. Samling i Källekärr (parkeringen vid Tjörns Sparbank) kl. 10:00 och vid Botanyhuset kl. 9:00 för eventuell samåkning. Anmälan senast 23 juni.

Onsdag 29 juni – söndag 3 juli: Botanikdagarna i Dalarna.

Fredag 8 – söndag 10 juli: Tredagars exkursiön till **Koster** med *Evastina Blomgren*. Alla dagarna blir det vandringar på ca 5 km i lättgången terräng, mestadels på stigar. Två dagar kommer vi att vara på Syd-Koster och besöka havsstränder, strandängar, hållmarker och skog. Bohuslind och norskoel är självklara. Förutom mängder av martorn (kostertistel) ser vi sandrör, sandtimotej, bågstarr, prickstarr och många andra arter på stränderna. I hållmarkerna bör vi finna fjällkäpa och harmynta. Strandängar ställer upp med kustarun, smultronklöver och många andra arter. En dag kommer vi att ägna åt Nord-Koster. Där är det naturligtvis det stora beståndet av bohusranunkel vid Valnäsbukten som är huvudattraktionen, men på de vackra stränderna och gräshedarna i norr väntar kustruta, fältmalört och strandvial som några exempel. Hur mycket vi sedan kan hitta utöver detta längs vägen beror i stort sett på oss själva. Om alla håller ögonen öppna kommer vi säkert att göra intressanta fynd. Preliminär kostnad: 1650 kronor. Bindande anmälan senast 1 maj 2016 till exkursionsledaren per brev: Evastina Blomgren Östanvindsvägen 6, 451 61 Uddevalla eller per e-post: evastina.blomgren@gmail.com. Deltagarlista och detaljerad information ges i utskick till deltagarna.

Söndag 17 juli: Heldagsexkursion till **södra Härmanö**, Gullholmen med *Gunilla Olander*. I detta naturreservat finner vi många olika miljöer t.ex. skyddad havsvik, berg, röjd skog, betesmarker, brända marker, torvmossar, klippstrand, krattskog, bäverterräng, smådammar, blomsteräng, skalgrusbänk och sandstrand. Vi räknar med att bl.a. få se rödmire, borstsäv, havtorn, granspira, safsa, havsnarv, prickstarr, stolt trampört, kanske sotigeknopp, ormtunga, jungfrulin, nattviol och strandmalört. Drygt 6 km vandring på stigar och över berg. Bra skor, mycket mat och dryck. Chartrad båt avgår från Tuvesvik, västra Orust kl. 10:00. Retur på eftermiddagen. Båtkostnad 150 kronor per person. Föranmälan senast 13 juli till Gunilla Olander (031-515133 eller 0730-224798). Begränsat antal platser.

Söndag 24 juli: Exkursion till Västergötlands orkidéparadis **Skogastorpskärr** ledd av *Lennart Sundh*. De rika miljöerna är mycket varierande, torra kalktuffryggar omväxlar med axagtyr och kalkfuktäng. Vi bör få se gott om stor ögontröst, ängsgentiana, praktsporre, brudsporre och luktsporre. Med lite tur kanske vi även hittar sumpgentiana och spännande halvgräs som hårstarr, nålstarr, näbbstarr, ängsstarr och loppstarr. Hinner vi så kanske vi tar en titt på den vackra jättevädden vid gården Skogastorp och besöker Högstena alvar. Ca 1 km vandring i mestadels lätt terräng. Stövlar påbjudes men kängor kan också fungera. Samling vid Botanhuset kl. 9:00 och vid Skogastorpskärrs reservatparkering kl. 10:00. Anmälan senast 21 juli till Lennart Sundh (0515-16759, 0515-14009 eller 0709-667959).

Söndag 31 juli: *Ragnhild Crawford* leder en exkursion till sjöarna i **Svartedalen**. Vi börjar vid Äggdalssjön där man kan se fyra olika arter av johannesört, däribland hedjohannesört. Här finns andra intressanta växter som backskafting, klubbstarr och trådstarr. Sedan fortsätter vi till Ålevatten där vi skall leta efter notblomster, vekt braxengräs och strandranunkel. Vid Hältesjön hoppas vi kunna få se slamkrypa och strandpryl om det är lågvatten. Ca 1 km promenad, stövlar kan behövas. Samling vid Botanhuset kl. 9:15 och vid Folkparken i Kungälv kl. 10:00. Anmälan senast 29 juli.

Tisdag 2 augusti: Kvällsutflukt till **Klippans naturreservat** i Björketorp under botanisk ledning av *Aimon Niklasson* och *Enar Sahlin*. Här finns en av Göteborgstraktens finaste naturskogar, vars granbestånd påverkats starkt av genomgånga stormar och insektsangrepp. Den öppna marken kring den gamla torpruinen hyser ett mycket rikt bestånd av slättergubbe och därmed följande insektsfauna. Andra kärleväxter som vi hoppas kunna få se är korallrot, knärot, linnea, mattlumner, grönpörola och nattviol. Området är rikt på lavar t.ex. lunglav, grynig filtlav, gammelgranslav, blodlav och hållav. Vi hoppas få se ängsmetallvinge och violettkantad guldvinge. Måhända avslutas kvällen med spurvugglans vissling och nattsvärmare i blandljuslampans sken. Stövlar och mat föreslås. Samling vid Botanhuset kl. 17:00 och vid reservatets parkering 17:45. Samarrangemang med Västsvenska Entomologklubben och Väst kuststiftelsen. Anmälan senast 1 augusti.

Lördag 6 augusti: **Mölarpars ö** i Fristad är omsluten av två flodarmar i Viskan. *Alf-Rune Sandberg* leder en vandring där vi får se den enda växtplatsen i Sverige för rariteten silvertistel som ön är känd för! Ön är artrik och det finns möjlighet att få se klasefibbla, krussilja, brudbröd, darrgräs, ängshavre, trollsmultron och berberis. På hamlade askar växer almlav. Markerna är torra så stövlar behövs ej. Ca 1 km från Mölarpars ö ligger Kröklings hage med vackra hasselbestånd. Här växer också slättergubbe. Vid en bäck trivs dunmossa och i närheten finns en ormgran och hässlebrodd. Samling vid Mölarpars kvarn kl. 10:00. Samarrangemang med Väst kuststiftelsen. Anmälan senast 4 augusti.

- Tisdag 9 augusti:** Nybörjarexkursion till **Särö Västerskog** under ledning av *Aron Hansson*. Förra året besökte vi detta naturreservats skogbeklädda inre. I år är tanken att vi skall vandra längs dess vindpinade utsida. Utöver en magnifik havsutsikt så kommer vi även att kunna beskåda bl.a. kärrtörel, strandmalört och hampflockel och säkert många andra trevliga växter. Ca 3 km vandring i blandad terräng. Samling vid Särö Västerskogs parkering kl. 18:00. Samarrangemang med Hallands Botaniska Förening. Anmälan senast 8 augusti.
- Lördag 13 augusti:** Heldagsutflykt till **Hypeln** i Göteborgs norra skärgård ledd av *Gunilla Tochtermann* och *Lars Erik Norbäck*. Här finns en rik och varierad flora och vi räknar med att få se strandvallmo i fin blom liksom kustgentiana. Man kan även hoppas på ävjebrodd, fyrling och hästsvans liksom loppstarr, vildlin och granspira. Kanske kan det bli ett dopp i havet dessutom. Samling vid Burö färjeläge på Stuvö (norra Hålsö) kl. 10:40. Båt till Hypeln avgår kl. 10:50. Flera alternativa hemresetider finns. Anmälan senast 11 augusti.
- Torsdag 18 augusti:** Kvällsexkursion till naturreservatet **Välen** i Västra Frölunda under ledning av *Uno Unger*. Förutom att vi förhoppningsvis får se den under fjolåret (åter)upptäckta korskovallen (se Calluna nr 4 2015), skall vi hålla ögonen öppna efter strandmolke, ängsmyskgräs, sötvedel och vippärt. Ca 2 km promenad på gångvägar. Samling kl. 17:30 vid reservatparkeringen intill busshållplats Kannebäck (linje 92, 93) på Näsetvägen. Samarrangemang med Västkoststiftelsen. Anmälan senast 16 augusti.
- Söndag 21 augusti:** Heldagsexkursion till **Västra Tunhem**, Vänersborg och **Stallbackaområdet** i Trollhättan med *Birgitta Lindqvist*. Vi vandrar i Carl von Linnés fotspår, ca 4 km i lätt terräng. Vi hoppas bl.a. få se stor häxört (troligen överblommad), långsvingel, hässleklocka, hässlebrodd, vitfryle, vattenstäkra, rankstarr och blågrönt manngräs. Stövlar påbjudes! Ett besök blir det också vid den gamla Tunhemseken som är rik på många olika lavar. Eventuellt gör vi ett stopp vid Bergagården på Hunneberg för att titta på den nyupptäckta hängstarren innan vi beger oss till Stallbackaområdet. Där hoppas vi bl.a. få se spretklint, hylsnejlika, färgreseda, ballongblomma och rosenkronill. Samling vid Botanusket kl. 8:15 och kl. 10:00 vid Västra Tunhems bygdegårds parkering, sydväst om Hunneberg. Anmälan senast 19 augusti till Birgitta Lindqvist (0701-736214).
- Tisdag 23 augusti:** En kvällsexkursion till **Högsjön i Vättlefjäll** ledd av *Johan Grudemo*. Vi kommer att vandra vid Högsjön och titta på områdets fina flora med bl.a. en rik blomning av klockgentiana och bra förekomst av strandlummer och småsileshår. Om vädret tillåter kan vi nog även fånga en eller annan trollsända. Samling vid Botanusket kl. 17:00. Anmälan senast 22 augusti.
- Löndag 27 augusti:** Sensommarexkursion till **Styrsö** i Göteborgs södra skärgård ledd av *Claes Gustafsson*. Vi möter förhoppningsvis en väl utvecklad sensommarflora med olika arter av bl.a. marisp och arun. Vi kommer nog också att stöta på skogslök och sandlök vilka är tämligen ovanliga i resten av Västergötland. Lättare vandring ca 1,5 km mot strandängar söder om Halsvik. Den som vill se Västergötlands enda ursprungliga kvarlevande exemplar av idegran får bereda sig på en mer äventyrlig vandring upp bland bergsskrevorna ovanför strandängen. Samling vid färjeläget Styrsö Tången kl. 10:00. Färja avgår från Saltholmen kl. 9:25. Anmälan senast 25 augusti.

De Vilda Blommornas Dag söndag 19 juni 2016

Blomstervandringar i Göteborgsregionen (s.lat.) och Västergötland
Botaniska föreningen i Göteborg, Exkursionskommittén och Västergötlands Botaniska förening i samarbete med Svenska Botaniska Föreningen

I år firar De Vilda Blommornas Dag femtonårsjubileum. Initiativet togs av Dansk Botanisk Förening och det var genom ett gemensamt möte för de nordiska botaniska föreningarna som Svenska Botaniska Föreningen anammade konceptet. De senaste åren har De Vilda Blommornas Dag varit gemensam för samtliga botaniska föreningar i Norden. På hundratals platser i Sverige, Danmark, Norge, Finland, Island och Färöarna, går tusentals människor ut på en och samma dag för att njuta av vår flora. Följ med du också!

BOHUSLÄN

Göteborgs kn

HÖKÄLLA (Backa sn)

TID: 18:00-20:00

LEDARE: Sören Svensson

MÖTESPLATS: Parkeringen vid Lillhagen Södra

GUNNESBY (Säve sn)

TID: 14:00-16:00

LEDARE: Hans Starnberg

MÖTESPLATS: Vid Gunnesby koloniområdes entre

Kungälv sn

SVARTEDALEN (Romelanda sn)

TID: 14:00-16:00

LEDARE: Ragnhild Crawford

MÖTESPLATS: Parkeringen, Folkets park i Kungälv

Öckerö kn

HYPPELN (Öckerö sn)

TID: 14:00-16:00 (kontrollera dock båt-tidtabellen)

LEDARE: Håkan Olsson

MÖTESPLATS: Vid Hyppelns färjeläge

VÄSTERGÖTLAND

Ale kn

STORA VIKEN (Nödinge sn)

TID: 10:00-12:00

LEDARE: Anneli Börjesson

MÖTESPLATS: Parkeringen vid Nödinge station

Borås kn

MÖLARP / KRÖKLING (Fristad sn)

TID: 10:00

LEDARE: Karin Persson

MÖTESPLATS: Mölarps kvarn

Göteborgs kn

STORA AMUNDÖN (Askim sn)

TID: 18:00-20:00

LEDARE: Aimon Niklasson

MÖTESPLATS: Parkeringen utanför Amundö

SANDARNA (Göteborg sd)

TID: 10:00-12:00

LEDARE Dan Lundberg

MÖTESPLATS: Hållplatsen Vagnhallen Majorna

SLOTTSSKOGEN (Göteborg sd)

TID: 18:00-20:00

LEDARE: Ingrid Ljungstrand

MÖTESPLATS: Nedom August Kobbs
byst

DONSÖ (Styrsö sn)

TID: 14:00-16:00 (kontrollera dock båt-
tidtabellen)

LEDARE: Claes Gustafsson

MÖTESPLATS: Bryggan vid Donsö hamn

SKÄNDLA (Tuve sn)

TID: 10:00-12:00

LEDARE: Marie Hurtig

MÖTESPLATS: Vid Skändla hembygds-
gård

Habo kn

SVENSHULT (Habo sn)

TID: 10:00

LEDARE: Arne Svensson, (036-41423)

MÖTESPLATS: Hembygdsgårdens par-
kering för samåkning

Vi besöker vår slätteräng i Svenshult
för att se blomsterprakten där och räkna
antalet brudsporrar. Kanske stöter vi
på årets växt som är snöbollar. Tag med
kaffekorgen och en flora.

Marks kn

ASSBERGS RAVINER (Örby sn)

TID: 10:00

LEDARE: Kenneth Hansson (0320-13812)

MÖTESPLATS: Visko, Maskingatan 2,
Skene

Mölndals kn

GUNNEBO (Fässberg sn)

TID: 18:00-20:00

LEDARE: Börje Wernersson

MÖTESPLATS: Parkeringen vid Stensjön

Partille kn

BOKEDALEN (Partille sn)

TID: 10:00-12:00

LEDARE: Robert Daun

MÖTESPLATS: Parkeringen vid Jonse-
reds station

Svenljunga kn

SVENLJUNGA (Svenljunga sn)

TID: 10:00

LEDARE: Sven-Olof (0325-626037) och
Lars Johansson

MÖTESPLATS: Torget i Svenljunga

Trollhättans kn

SLÄTTHULT

TID: 10:00

MÖTESPLATS: parkeringsplatsen vid
Slätthults motionsgård

KONTAKTPERSON: Eva Östberg

0720-510352

Ta med fika.

Vårgårda kn

Exkursionsmål meddelas i Alingsås

Tidning (**Algutsrum och Kullings-
Skövde snr**)

TID: 10:00

LEDARE: Kerstin Lummander (0322-
620525)

MÖTESPLATS: Järnvägsstationen i
Vårgårda

Vänersborg kn

ÖSTRA HOLMÄNGEN - HUVUDNÄSÖN

TID: 10:00

LEDARE: Stefan Hult

MÖTESPLATS: parkeringen Källs-
hagens Gård

Floraväkteriet 2015

Enar Sahlin

Box 3, 438 05 Hindås, enar.sahlin@telia.com

Vi vill först tacka en av våra plikttrogna och duktiga floraväktare och botanister, Per-Arne Arulf, som under många år idogt har följt och registrerat en viktig västgötsk ansvarsart: stor ögontröst. Per-Arne har hållit koll på ett stort antal ögontröstlokaler på Falbygden och däromkring. Ett digert floravårdsarbete som han utfört med stort engagemang, som exempelvis att bemästra den stora lokalen vid Skogastorp. Den kunde kräva flera dagars inventerande för att få med allt och då hamna på drygt 40 000 plantor. Med ålderns rätt – 92 år – drar sig Per-Arne nu tillbaka. Men innan han 2015 lämnade över till Jonas Andersson, guidade han Jonas runt på sina lokaler för att visa de svårupptäckta bestånden.

Vi önskar dig fortsatt ungdomlig spänst när du fortsätter att botanisera i ditt kära landskap! Stort tack Per-Arne för det du gjort för svensk naturvård i Västergötlands Botaniska Förenings namn!

Antalet rapporter från Västergötlands floraväktare som avgivits till floraväkteriet i Artportalen 2015 blev totalt 447. Av dessa var 8 CR-, 97 EN- och 229 VU-rapporter det vill säga 234 rapporter av de högsta kategorierna på hotlistan.

Ytterligare 640 goda rapporter av rödlistade arter kom till Artportalen men hamnade utanför floraväkteriet eftersom rapportörerna inte tillhör Floraväktarna Västergötland. Synd på så viktiga data!

Under 2015 har en mängd **riktade kontroller** gjorts t.ex. flytsäv, ryl, fält-

gentiana, vit kattost, slåttergubbe, västgötamaskros och engelsk fetknopp.

Prioriterade floraväktarter för 2016 är knottblomster (VU) och mosippa (EN). Årets inventeringar skall därför främst inrikta sig på dessa båda arter. I Västergötland har vi hittills bara en lokal för knottblomster men 118 mosippelokaler. Mosippa inventerades noga i länet 2008 på länsstyrelsens initiativ. Nu gör vi om det i hela landet, vilket för Västergötlands vidkommande kan vara nog så intressant och välbehövligt för att se vad som hänt på åtta år och vad vi nu måste göra för att säkerställa lokalerna som finns kvar. Mer information om detta kommer.

Det finns fortfarande lokaler som inte hanns med av 2015 års prioriterade arter – vit kattost och slåttergubbe – därför bör vi fortsätta att inventera och rapportera dessa även 2016.

Några av de rödlistade arterna har inte kontrollerats sedan de noterades vid florainventeringen på 1980-talet, därför bör dessa också besökas i år, så att vi har full koll på läget. Givetvis är alla mycket välkomna att rapportera dessa arter.

Årets växt, **smörbollar**, vill vi att du rapporterar var du än hittar den i Sverige. Om du inte rapporterar den själv, tala om det för oss på postkort eller mail, så gör vi det gärna för dig. Glöm inte datum och framför allt: räkna eller uppskatta antalet plantor! Floraväktare anger alltid antal för att det skall gälla som väkteri!

Floraväktarträff

Söndagen den 3 april kl. 9:30 kallar vi till en floraväktarträff i VBF:s föreningslokal i **Borås**, Studieförbundet, Yxhammarsgatan 8-10.

Vi bjuder på kaffe/te och fralla vid ankomsten och senare lunch. Ta med egen dator om du kan. Nätverk finns. På begäran står återigen på programmet: ”hur rapportera till Artportalen” och ”hur anges lokal och goda koordinater”. Du som inte varit med förut är särskilt välkommen!

Anmälan till Michael Johansson tel. 0704-552247, sms eller e-post ambrosia20@live.se.

Ängsvårlök funnen i Hjo

Ulla Kjellander (text och bild)

Nygården, 544 92 Hjo,
kjellander@ebrevet.nu

På en ängsmark i utkanten av min stora trädgård har jag under några års tid lagt märke till vårlökar med ovanligt stora blommor och som dessutom blommat något senare än den vanliga vårlöken. I våras då jag fagade min äng började jag fotografera och tog sedan kontakt med Erik Ljungstrand, som gav mig rådet att gräva upp ett exemplar för att se efter om vårlöken hade sidolökar.

Och se – den var ett skolexempel på ängsvårlök *Gagea pratensis*. Två vita fina sidolökar kunde dokumenteras med kameran innan ängsvårlöken försiktigt sattes tillbaka i mojorden på ängen.

Ängsvårlök har hittats i Göteborg, men aldrig i östra Västergötland. Hur har den kommit hit? Alldeles i närheten växer också dvärgvårlök, *G. minima* som också bara plötsligt dök upp i min trädgård.

Ängsvårlök *Gagea pratensis* med sidolökar

Växter inte enbart för prydnad

Ingvar Einarsson

Ödegården 15, 513 91 Fristad, gullvor.einarsson@gmail.com

Jag har haft ovanan att plocka på mig fröer från besök på olika platser. Det har väl inte gjort någon skada, men resultatet kan orsaka vissa besvär för en själv och ens närområde. Vi har en tomt på cirka fem-sextusen kvadratmeter bestående av gammal hagmark, så plats finns att strö ut fröerna. Jag har gjort iakttagelsen att nyinkomna arter ofta utvecklar sig mer än önskvärt när de hamnar på jungfrulig mark. Man kanske ska tänka sig för var fröna hamnar.

Här vill jag nämna några synnerligen framgångsrika arter. Vitfryle *Luzula luzuloides* trivs lite för bra. Ramlök *Allium ursinum* breder snabbt ut sig men den kan man ju använda i stället för purjolök i matlagningen. Skunkkalla *Lysichiton americanus* är mycket ståtlig, men tyvärr tycks alla frön gro. Skräpen *Petasites hybridus* och *P. japonicus* är ganska aggressiva. Vitrapunkel *Phyteuma spicatum* har blivit besvärlig. Natt och dag *Melampyrum nemorosum* har trängt ut den etablerade ängskovallen *M. pratense*. Skallrorna *Rhinanthus minor* och *R. angustifolius* tar för sig mer och mer. Smånunneört *Corydalis intermedia* har som väl är en kort vegetationsperiod. Skelört *Chelidonium majus* kanske man bör undvika. Jätteleka *Heracleum mantegazzianum* är stor och pampig, men jag hade stort besvär med att bli av med den. Gullpudra *Crysosplenium alternifolium*, tandrot *Cardamine bulbifera* och svalört *Ficaria verna* trivs oroande bra i fuktiga lägen. Rosenkronill *Securigera varia*

Skunkkalla *Lysichiton americanus*, här i förgrunden, är en mycket invasiv art.

varnade någon mig för, tyvärr följde jag ej rådet. Balsaminer ska man kanske vara försiktig med, men arten *Impatiens noli-tangere* verkar mera krävande. Lundviva *Primula elatior* tycks här gå bättre än *P. veris*.

Nu finns många hot mot vår flora och fauna. Det moderna skogsbruket sätter tydliga spår, lantbruket använder sällan ängar och hagar som nu snabbt buskas igen. Tillsammans med nämnda ett- och tvååriga arter tillhör också de gamla åkerogräsen en hotad grupp som kräver speciella områden. Det kan väl då inte vara fel att områden som innehåller hotade arter som av någon anledning ska exploateras eller på annat sätt hotas kan tas om hand av kunniga personer med tillgång till lämpliga områden för att om möjligt rädda dem åt framtiden. Men man behöver ju ej avstå på grund av mina svårigheter.

Maskrosor i Västsverige

Evastina Blomgren (text och bild, när inget annat anges)

Östanvindsvägen 6, 451 61 Uddevalla, evastina.blomgren@gmail.com

Snart har vi dem här – de gula solarna längs vägkanter, i betesmarker och förresten nästan överallt. De är många, inte bara till antalet utan också i fråga om arter. I Sverige har vi minst 600 arter av dem. Hur kan det bli så? Jo, liksom daggkåpor, fibblor och en del andra släkten är de apomikter. Detta innebär att frukt bildas utan att äggcellen befruktats, vilket betyder att avkomman blir genetiskt identisk med moderplantan. Moderplantan, alla syskonen och deras avkommor blir lika varandra och utgör en småart.

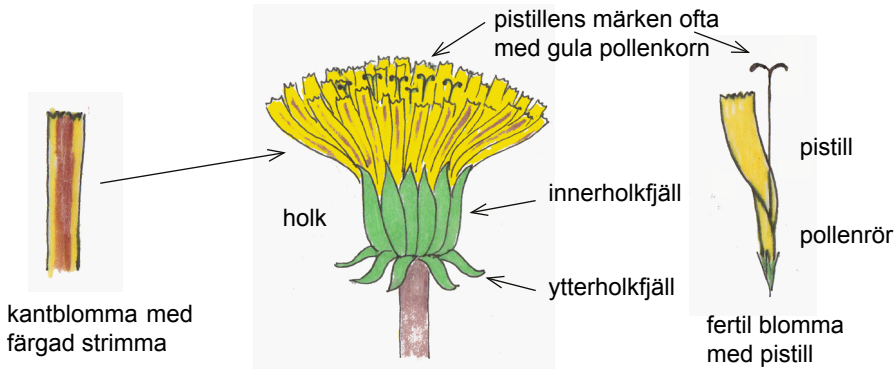
En viss möjlighet att överblicka denna mångfald kan man få genom en uppdelning i sektioner. Den största av dessa är sektionen *Taraxacum*, ogräsmaskrosor, som innehåller cirka 450 arter i Sverige. I ett stort maskrosfält på gödslad mark tillhör praktiskt taget alla arterna denna sektion. Dessa maskrosor är ofta storväxta med stora blomkorgar och mycket mångformiga blad.

Med nödvändighet måste en sådan här framställning bli mycket schematisk, därför behandlas inte fler än 8 av de 13 sektioner som förekommer i Sverige. De flesta av de utelämnade sektionerna har nordlig utbredning, men vissa av deras arter är inte ovanliga längre söderut.

Alla vet vi i stort sett hur en maskros ser ut. Den har en bladrosett med vanligen sågtandade blad. Från denna växer upp ihåliga stjälkar, som innehåller en

gummiartad mjölksaft. I toppen på stjälken finns en knopp som slår ut till en blomkorg med många gula blommor. Nedtill är de sammanhållna i en holk, som består av inre och yttre holkfjäll. Kantblommorna har oftast ett färgat band på utsidan. De inre blommorna (diskblommorna) är fertila och från dem sticker pistillerna upp. Oftast finns det gott om gula pollenkor på pistillernas märken.

Trots att alla maskrosor i princip faller in under beskrivningen ovan är de ofantligt mångformiga, när man börjar studera dem närmare. Hur skall man då bära sig åt för att komma maskrosorna in på livet? Först och främst skall man undvika de stora maskrosfälten utan börja med lite magrare marker, gärna rejält betade eller av annan anledning glest bevuxna.

En gammal betesmark liknande den nedan kan vara mycket givande, men det är svårt att finna sådana marker i dag. När betet upphör växer de snart igen och de maskrosor som finns där är ofta ogräsmaskrosor (sektion *Taraxacum*). De kan vara intressanta men är ingenting för nybörjaren. Det är lättare att finna lämpliga miljöer på strandängar eller hedartad mark.

Gammal betesmark i bäckdal. Hede socken, Bohuslän

Betad strandäng och torrbacke på Valön, Svenneby i Bohuslän

Om man i maj månad besöker marker liknande dem på bilderna eller andra hävdade miljöer med lågvuxen vegetation har man stora chanser att träffa på maskrosor tillhörande några av de sektioner som brukar räknas som ädla. Dessa maskrosor är oftast mer lågvuxna och har sällan så många stjälkar och så stora bladrosetter som ogräsmaskrosorna. De har i regel också mindre blomkorgar och kan ibland vara mycket småvuxna.

De ädla maskrosorna klarar inte att växa i högvuxet gräs och i gödslade miljöer. De föredrar i stället betade eller på annat sätt hävdade gräsmarker.

Om du har lust att bekanta dig lite med maskrossläktet gäller det alltså att välja rätt miljö. Därefter gäller det att välja rätt plantor att titta närmare på. Luppen är fullständigt nödvändig för maskrosstudierna.

Välj ut några plantor som du tycker ser trevliga ut, helst med åtminstone någon karaktär som är lätt att iaktta. Lirka upp plantan och skär av roten alldeles under jordytan, så kan du studera den lite närmare.

Nu är det dags att börja leta efter karaktärer hos de plantor man valt ut. Börja med att studera blomkorgen!

Ytterholkfjäll:

Riktning?

Kantlist?

Knölar vid spetsen?

Kantblommor:

Strimmor på undersidan?

Vilken färg?

Inre blommor:

Finns pollen?

Vilken färg har märkena?

Vilken färg har frukterna?

Yhfjl tilltryckta. Strimmor violetta – rödbruna.

Gula märken med pollen.

Yhfjl utåtriktade med knöl. Strimmor rödbruna.

Gröna märken utan pollen.

Yhfjl nedåtriktade, violetta, med kantlist.

Röda, mörkt rödbruna eller gråbruna frukter.

Sektion **Erythrosperma**,

sandmaskrosor

48 arter i Sverige, 23 i VG (Västra
Götalands län)

Växer oftast på sandiga marker, torr
naturlig gräsmark, havsstrandängar och
hällmarker.

Plantor små.

Blad djupt flikiga, oftast med färre än 6
par flikar.

Blomkorgar små, oftast ljusa gula.

Pollen saknas hos åtskilliga arter.

Ytterholkfjäll vanligen med knölar.

Fruktar oftast röda eller rödbruna.

***Taraxacum rubicundum*,**

rubinmaskros

Små, mycket ljusa korgar, oftast utan
pollen och med något grönaktiga märken.
Ytterholkfjäll uppåtriktade med hinnkant
och knöl.

Blad karakteristiska med skärformade,
uppåtsvängda flikar och med trådmalt
rubinrött skaft.

Vanlig i kustnära, skalhaltig mark samt i
hällmarker och ogödslade betesmarker i
inlandet.

***Taraxacum limbatum*,**

bårdmaskros

Små, ljusa korgar med pollen, men ofta
sparsamt. Ljust gröna märken.

Ytterholkfjäll uppåt-utåtriktade med bred
hinnkant och knöl.

Kantblommor med gråviolett strimma

Blad med deltoida flikar, ofta med några
sylvassa tänder emellan flikarna.

Vanlig i kustnära, skalhaltig mark samt
i ogödslade betesmarker och hedartade
miljöer i inlandet.

Sektion *Obliqua*,
dvärgmaskrosor
 2 arter i Sverige, 2 i VG

Växer på torrare delar av strandängar, på magra torrbackar och hedartad mark.

Plantor små.

Blad med täta bladflikar, oftast fler än 6 par.

Blomkorgar mörkt gula med rörlikt hoprullade kant- och diskblommor.

Pollen finns.

Ytterholkfjäll med små knölar.

Frukter brungrå.

***Taraxacum obliquum*,**

dvärgmaskros

Små ljus orangegula korgar med pollen.

Svagt utbildade knölar på ytterholkfjäll.

Blommorna är rörformigt hoprullade med orange spets.

Stjälken kal närmast under blomkorgen.

Blad med många trubbiga flikar.

Ganska vanlig vid havet och Vänern samt på fina naturbetesmarker i inlandet.

***Taraxacum platyglossum*,**

pysslingmaskros

Ätminstone inre blommor rörformigt hoprullade med orange spets.

Blad med många, vassa flikar ofta med tänder emellan.

Bladskäft violetta nedtill.

Övre delen av stjälken med tunna hår.

Ganska sällsynt på hävdad betesmark.

Sektion *Palustria*,
strandmaskrosor
15 arter i Sverige, 6 i VG

Växer på fuktiga eller våta ståndorter.
I inlandet i kalkhaltiga, naturliga, blöta
betesmarker och kalkfuktängar, vid kusten
på våta strandängar.

Plantor relativt småvuxna.

Blad mycket smala med få, korta flikar.

Bladskäft purpurfärgade.

Blomkorgar relativt små.

Ytterholkfjäll oftast tryckta mot holken.

Pollen saknas hos fkertalet arter.

***Taraxacum balticum*,**
östersjömaskros
Ytterholkfjäll tryckta mot korgen.
Mycket smala blad med få, korta flikar.
Sällsynt på havsstrandängar och i inlandet
på kalkfuktängar.

Foto Ingemar Jonasson

***Taraxacum suecicum*,**
strandmaskros
Ytterholkfjäll tryckta mot korgen.
Mycket smala blad utan flikar.
Sällsynt på kalkfuktängar och havs-
stränder.

Foto Ingemar Jonasson

Sektion *Hamata*, ängsmaskrosor
13 arter i Sverige, 8 i VG

Växer i naturbetesmarker, på småvägs-
kanter och i skogsbryn.

Plantor större än föregående men mindre
än de flesta ogräsmaskrosor.

Blad med strierad nerv och enkla, ofta
hakböjda flikar.

Blomknoppar mörkt blådagliga med
mycket mörk topp.

Ytterholkfjäll ganska små och uppåt-
utåtriktade, ljust pruinösa på insidan,
mörka och blanka på utsidan.

Pollen finns.

***Taraxacum hamatum*,**
ängsmaskros

Pruinös knopp, blad med karakteristiskt hakböjda flikar och strierad nerv.

Växer i friska, ogödslade gräsmarker mest inne i landet och kan leva kvar länge sedan betet upphört.

Till vänster: Typisk knopp för sektionen *Hamata*, ängsmaskrosor.

Ovan: Strierad nerv har små röda och gröna strimmor som syns när man betraktar nervens ovansida med lupp

***Taraxacum hamatiforme*,**
lövmaskros

Pruinös knopp och strierad nerv.

Blad med många, snett nedåtriktade, ibland böjda, vassa flikar, ofta med en enstaka tand på övre kanten.

Växer i betesmarker, fuktängar, vägkanter och skogsbryn, ibland tillsammans med ogräsmaskrosor.

Sektion **Celtica**, kärrmaskrosor
6 arter i Sverige, 4 i VG

Växer i ogödslade, välhävdade, fuktiga betesmarker och arterna är därför ganska sällsynta.

Blomkorgar ganska små.

Ytterholkfjäll uppåtriktade, ofta tryckta till holken.

***Taraxacum nordstedtii*,**

Nordstedts maskros

Pollen finns oftast.

Kantblommor med brunviolettera strimmor.

Uppåtriktade ytterholkfjäll.

Saftigt gröna blad med karakteristiskt formade flikar.

Oftast med purpurfärgade bladskäft.

Den vanligaste arten i sektionen i vårt område. Växer i marker som ovan.

Sektion **Naevosa**, fläckmaskrosor
16 arter i Sverige, 7 i VG

Växer i ogödslade, hävdade betesmarker framför allt i bäckdalar. Arterna är starkt hotade av igenväxning och några är därför rödlistade.

Bladen har strierad nerv och äkta fläckar. Pollen saknas.

Ytterholkfjäll utåt- eller nedåtriktade

Äkta fläckar är brunviolettera, sitter på bladytan och går inte igenom på baksidan

***Taraxacum larssonii*,**

dalslandsmaskros

Kraftiga plantor.

Pollen saknas.

Ytterholkfjäll nedåtriktade.

Äkta fläckar på bladen.

Strierad nerv.

Växer mest i gammal betesmark.

***Taraxacum euryphyllum*,**

bredskäftad fläckmaskros

Pollen finns ibland.

Ytterholkfjällen smala, spretande, ofta rosaanlupna.

Blad håriga med vingade bladskaft, ofta nerliggande.

Blad i regel med äkta fläckar.

Nerv strierad.

Växer sällsynt i naturbetesmark i inlandet.

Rödlistad i kategori EN

Sektion *Spectabilia*

atlantmaskrosor

5 arter i Sverige (alla utom en nordliga), 1 i VG

Växer i ögödslade, hävdade betesmarker.

Bladen är mörkt gröna, med purpurfärgade bladskaft och nerven.

Flikarna går inte ända in till nerven.

Blomkorgen har glesa kantblommor med röda strimmor.

Ytterholkfjällen är uppåtriktade och tryckta mot holken.

***Taraxacum spectabile*,**

atlantmaskros

Beskrivningen är densamma som den för sektionen.

Sektion *Taraxacum*,

ogräsmaskrosor

440 arter i Sverige, 122 i VG

Denna den största av maskrossektionerna omfattar långt mer än hälften av alla arter och över 90 % av alla plantor.

Plantorna är i regel stora, kraftiga med många stjälkar.

Blomkorgarna är stora – upp mot 5 cm.

Pollen finns oftast.

Ytterholkfjällen är i regel utåt- eller nedåtriktade.

Tjärfläckar (brunsvarta fläckar som syns på båda sidor om bladet) är vanliga.

Både bladens ändflikar och sidoflikar varierar kraftigt

***Taraxacum alatum*, vingmaskros**

Gula märken, pollen finns.

Kantblommornas strimmor gråbruna.

Ytterholkfjäll ljusa på insidan, utåtriktade med uppåtsvängd rosa spets.

Blad rent gröna med parallella vingar nertill.

Liten uddspets på ändfliken.

Mycket vanlig.

***Taraxacum cyanolepis*, cyanmaskros**

Gula märken, pollen finns.

Kantblommornas strimmor brunröda.

Ytterholkfjäll utåtriktade, purpurfärgade.

Blad ljust gröna med 3–5 par bladflikar, något uppåtböjda.

Bladskäft ljust med smala vingar.

Ganska vanlig.

***Taraxacum piceatum*, narrmaskros**

Gula märken, pollen finns.

Ytterholkfjäll utåtriktade, sitter i spiral.

Blad mörkt gröna, nerv strierad, på undersidan grön nertill, rödbrun uppåt.

Hör till de tidigast blommande ogräsmaskrosorna.

Mycket vanlig.

***Taraxacum hemicyclum*,**

hättmaskros

Gula märken, pollen finns.

Ytterholkfjäll nedåtriktade, mörkgröna.

Blad mörkt gröna med smala vingar, nerv grön.

Ändlob karakteristisk som ruteress eller brutet tak. Mycket vanlig.

Det är svårt att finna litteratur om maskrosor, framför allt om ogräsmaskrosorna. Det mesta står att finna i tidskriftsartiklar. För den som vill ägna sig åt sand- och dvärgmaskrosor finns numera en mycket instruktiv och vacker bok om dessa sektioner. Se nedan i litteraturförteckningen!

Litteratur

Bertilsson, A. m.fl. 2002. Västergötlands Flora

Blomgren, E, Falk, E. & Herloff, B. (red.) 2011. Bohusläns Flora

Ljungstrand, E. 2000: Väst kustens maskrosor. – Vrivrånge 14: 19-32

Rydberg, H. 2008: Checklista för svenska maskrosor. – Sv. Bot. Tidskr. 102(2): 100-120.

Wendt, G. & Øllgaard, H. 2015. Sandmaskrosor i Sverige och Danmark

Botanik i Väst – en möjlighet till förnyring av våra botaniska föreningar

Börje Wernersson

Heljered's Byväg 13, 428 36 Kålleröd, borje.wernersson@gmail.com

I Calluna nr 4, 2015, beskrev jag bakgrunden till Botanik i Väst och erfarenheterna under dess första år. Här redovisar jag kortfattat en jämförelse mellan medlemsgruppen i Botanik i Väst och den i de botaniska föreningarna i Bohuslän, Göteborg, Halland och Västergötland.

Hur många medlemmar har Botanik i Väst och våra botaniska föreningar?

I slutet av december 2015 hade Botanik i Väst 843 medlemmar och medlemsmatriklarna (2014-15) för våra botaniska föreningar visar att dessa tillsammans hade 1066 medlemmar (Bohuslän:118; Göteborg: 467; Halland: 300; Västergötland:181).

Botanik i Väst har alltså ett liknande antal medlemmar som våra botaniska föreningar tillsammans i nuläget. Både Botanik i Väst och våra botaniska föreningar har en minoritet av sina medlemmar (ca 10%) bosatta utanför sitt område och en liten andel är medlemmar i mer än en av våra föreningar. Jämförelsen ovan ger dock en rimlig uppskattning om proportionerna.

Hur stor andel medlemmar i våra botaniska föreningar är också medlemmar i Botanik i Väst? Av medlemmarna i våra botaniska föreningar är i genomsnitt 17.2 % också medlemmar i Botanik i Väst (Bohuslän: 20.3 %; Göteborg: 20.6 %; Halland: 8.7 % och Västergötland: 19.3 %). Denna låga andel representerar främst yngre/medelålders medlemmar i våra botaniska föreningar.

Den stora majoriteten av våra föreningars medlemmar, främst äldre medlemmar, är sannolikt inte aktiva på sociala medier som Facebook och därför inte heller med i Botanik i Väst.

Hur stor andel medlemmar i Botanik i Väst är också medlemmar i våra botaniska föreningar? Av medlemmarna i Botanik i Väst är i genomsnitt 32.7 % medlemmar i den botaniska förening där man bor (Bohuslän: 34.7 %; Göteborg: 33.0 %; Halland: 26.8 % och Västergötland: 36.1 %). Detta visar att majoriteten av medlemmar i Botanik i Väst, där majoriteten är medelålders personer och kvinnor, inte är medlemmar i våra botaniska föreningar. Skälen till detta är sannolikt flera, som t.ex. att:

-våra botaniska föreningar inte nått dessa botanikintresserade personer med sin information

-denna yngre grupp personer inte engagerar sig i föreningar

-de får sitt intresse för botanik tillräckligt tillgodosett på annat sätt (t.ex. Botanik i Väst) än via botaniska föreningars aktiviteter

Siffrorna pekar på att Botanik i Väst och våra botaniska föreningar i stora stycken har helt olika kategorier av medlemmar.

Hur stort är egentligen det aktiva intresset för vilda växter i vår västliga region? Mot bakgrund av vikande medlemsantal i flera av våra föreningar är det lätt att tro att även intresset för våra vilda växter minskar och är litet hos yngre/

medelålders personer. Erfarenheterna under 2015 med Botanik i Väst visar att detta inte stämmer. Intresset är större än vi tror vilket bl.a. det oväntat stora medlemsantalet i Botanik i Väst pekar på. Dessutom:

- är en andel av unga/medelålders personer och givetvis äldre personer, som är botanikintresserade, inte aktiva på sociala medier och är därför inte med i Botanik i Väst

- kan botanikintresserade följa, men inte bidra till diskussioner och inlägg i Botanik i Väst på Facebook utan att vara medlemmar i den gruppen.

- har många botanikintresserade i vår region, som är medlemmar i en eller flera av de landsomfattande botanikgrupperna på Facebook (t.ex. Blommar.nu, Vilken växt?), inte gått med i Botanik i Väst trots inbjudan från gruppen.

- har en andel medlemmar i riksomfattande botanikgrupper på Facebook inte angivit sin bostadsort och därför inte

bjudits in till Botanik i Väst. Vissa av dessa är sannolikt bosatta i vår region.

Detta illustrerar att medlemmarna i Botanik i Väst bara utgör en andel av det verkliga, aktiva intresset för de vilda växterna i vår region. Ett fortsatt aktivt arbete med att på olika sätt intressera botanikintresserade personer för att gå med i Botanik i Väst och att bjuda in dessa att stödja det ideella arbetet i våra botaniska föreningar genom att bli medlemmar i dessa, ger en reell möjlighet till förnyring av våra medlemsgrupper och vara ett sätt att åtgärda problemet med vikande medlemsantal.

Frågan är hur stort intresset är hos yngre/medelålders botanikintresserade personer att bli medlemmar i föreningar rent allmänt och botaniska föreningar i synnerhet? Svaret hoppas jag vi får under 2016 då vi skall försöka intressera och motivera medlemmar i Botanik i Väst att även bli medlemmar i våra botaniska föreningar.

Guide till botaniska besöksmål

Arbetet med guiden rullar på och vi kan nu äntligen skönja ljus i tunneln. Flertalet tilltänkta besöksmål har besökts och beskrivits men en del vårobject återstår. Under 2015 har nya besöksmål tillkommit men några har också fallit bort på grund av ohävd, otillgänglighet m.m.

För kommande växtsäsong 2016 har styrelsen föreslagit att kontroller i fält skall göras. Det är klokt att testa guiden i skarpt läge innan den går till tryckning. Kontrollbesöket är avsett för att se om t.ex. vägbeskrivningar, koordinater och stigar fungerar, om flertalet arter i delområdena går att hitta etc. Kompletteringar kan be-

höva göras eftersom alla besöksmål inte varit möjliga att besöka under optimal tid och väderlek 2015. Det kan handla om fotografering av miljön och av arter eller om att komplettera artlister och annan text.

På årsmötet kommer att finnas en lista över besöksmål som man kan anteckna sig för att besöka och kontrollera 2016. Tanken är att man INTE ska besöka sina egna eller på annat sätt välkända områden, utan istället ta sig en tur och besöka platser man inte varit på tidigare. Det kan bli många riktigt fina upplevelser i denvästgötska naturen.

Lennart Sundh

Smörbollar är årets växt

Birgitta Herloff

Skepparegången 6, 413 18 Göteborg, birgitta.herloff@gmail.com

I min ungdom kallade jag *Trollius europaeus* för daldockor och i min första Krok (23:e upplagan) fanns både namnen smörbollar och daldockor med (och finns så fortfarande i upplaga 29). Men i *Den nya nordiska floran* heter den bara smörbollar. Likaså i Thomas Karlssons checklista.

Som vanligt googlar jag för att leta efter lite roliga uppgifter om sådant jag är intresserad av. Så hittar jag dialektala namn på smörbollarna från skånska bulleblomster till norrländska laxblomster (den blommar då laxen kommer). Daldockor hör hemma i Närke. Inte så konstigt att det var det jag kallade den eftersom min födelsestad Lindesberg bara ligger några mil norr om Närke. I Kerstin Ekmans *Se blomman* heter den plopp.

Cirka 30 *Trollius*-arter är kända från den norra tempererade zonen. Flera arter och förstås hybrider odlas hos oss. En del är gula, andra orange. Men jag tycker inte att orange smör ser särskilt läckert ut!

10.000 träffar får man när man googlar på ”smörbollar”. Våldigt många utgörs av recept. Jag ser att smörbollar kan innehålla många olika ingredienser utöver smör och socker till exempel ägg och vaniljsocker eller kokos och choklad.

Varför står smörbollar och daldockor i pluralform? Jag kan inte komma på någon annan växt, utöver alla nycklar, som förärats detta. Är det någon som vet eller har en god teori?

Smörbollar

Bild ur C.A.M. Lindmans flora

I år får man se många stollar
runt landet som traskar och kollar.

Har vilse de gått?

Eller söker de nå't?

Jo, en fyndplats med smörgula bollar.

PS

Årets mossor är gröna sköldmossor *Buxbaumia viridis*. Mera därom i nästa nummer av Calluna.

DS

Manusstopp för Calluna (2) 2016

Manuskript till Calluna häfte 2, 2016 skall vara redaktionen tillhanda senast den 15 april. Mejla helst ditt manuskript som oformaterad wordfil, bilder i JPEG och tabeller i excel som bifogade filer till birgitta.herloff@gmail.com.

Postadress och telefon:

Birgitta Herloff, Skepparegången 6, 413 18 Göteborg tel. 031 - 12 23 90.

Ring gärna i förväg och berätta vad du tänker skriva om.

Västergötlands Botaniska Förening säljer

Västergötlands flora (inklusive CD), 743 sidor	200:-
Västergötlands flora, Supplement 1, 53 sidor	20:-
Västergötlands flora, Supplement 2, 32 sidor	20:-
Västergötlands Flora CD	50:-
Botanisk Västgötalitteratur, 63 sidor	50:-
Floran i Habo kommun, 256 sidor	150:-
Film: "Drakblommans backar" Sundh Miljö	150:-

Eventuell portokostnad tillkommer

Botaniska Föreningen i Göteborg säljer

Göteborgs och Bohus läns fanerogamer och ormbunkar (Fries 1971), 453 sidor	100:-
En frisk och blomstrande perenn (Bernström 1989), 144 sidor	100:-
Medlemmar i BFiG kan köpa böckerna med medlemsrabatt för	75:-

Innehåll

- 1 Börjeson, G. Ordföranden i VBF har ordet
- 2 Årsmöte med Västergötlands Botaniska Förening
- 2 Studiecirkel (intresseanmälan)
- 3 BFiG: program för perioden mars - maj 2016
- 4 Exkursionsprogram för vegetationsperioden 2016 (del 1)
- 9 De Vilda Blommornas Dag
- 11 Sahlin, E. Floraväkteriet 2015
- 12 Floraväktarträff
- 12 Kjellander, U. Ängsvårlök funnen i Hjo
- 13 Einarsson, I. Växter inte enbart för prydnad
- 14 Blomgren, E. Maskrosor i Västsverige
- 26 Wernersson, B. Botanik i Väst
- 27 Sundh, L. Guide till botaniska utflyktsmål
- 28 Herloff, B. Smörbollor är årets växt
- 29 Manusstopp för Calluna
- 29 Föreningarna säljer

Fram- och baksida: Maskrosor, maskrosor, maskrosor.

Foto: *Evastina Blomgren*